Fırkaları ve İnanç Esasları İtibariyle Şia Mezhebi – 1

[quote width="auto" align="left|right|none" border="COLOR" color="COLOR" title="EDİTÖRÜN NOTU"]

Ömer Fâruk Korkmaz Hoca Efendinin ***"Fırkaları ve İnanç Esasları İtibariyle Şia Mezhebi"*** isimli makalesini, dünya meşgûliyeti arasında kolaylıkla ara verilerek okunabilmesi açısından, 7 bölüm hâlinde istifâdenize sunuyoruz. Bu makalenin bölümleri Cuma günlerinde yayınlanacaktır.[/quote]

"Şia" kelimesi lügavi anlamı bakımından ele alınacak olursa "bir kimsenin yardımcıları ve ona tabi olanlar" şeklinde manalandırılmaktadır.[i] Aynı fırkanın bir diğer ismi olarak bilinen "Râfidi" yahud "Ravâfıda" kelimesi ise kökü bakımından "terk etme" manasındaki "Rafd" kökünden gelmesi hasebiyle "Terk edenler" "ayrılanlar" manasındadır.

Komutanını terk eden her bir ordu ya Ravafıd denilmektedir.[ii] Daha sonra bu kelimeler Ulema arasında lügat anlamları ile de bağlantılı bir şekilde kullanılmıştır. Mesela, Tabi olma manasını taşıyan "Şia" kelimesi Hz. Ali'ye (Radıyallahu Anhu) ve ehl-i beytine tabi olan, onları dost edinen **وأهل بيته عليا يتولى** bu fırkanın bir ismi olarak kullanılmıştır.[iii] Yani fakihler, mütekaddim ve müteahhir kelamcılar bu ismi, âmdan hassa nakl yoluyla Hz. Ali'yi diğer hulefa'ya tercih eden , Resulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) den sonra açık veya gizli nas ile hak imam odur diyen ve "İmamet ve hilafet Hz Aliden ve onun evladından çıkmaz. Çıkarsa bu diğerleri tarafından yapılan bir zulüm yahud bunlar tarafından yapılan bir takiyye ile çıkar diyen güruh hakkında kullanmışlardır.[iv]"Terk etme" manasındaki "Rafd" kelimesinden gelen "Rafıdi" lerin bu şekilde isimlendirilmesinin sebebi ise; Daha üstünü var iken ondan daha alt seviyedekinin imam olabileceğini savunan Zeyd bin Ali'ye itaat etmeleri[v] ve bu sebeble Hz. Ali'nin imametinin zaruri olduğunu söyleyenleri terk etmeleri olarak belirtilmektedir.

Şia mezhebini diğer sapık fırkalardan ayrı kılacak göze çarpan en belirgin özelliği, sırf kendi akidesini savunma ve doğru çıkarma adına Kur'an ayetlerine yaptığı tutarsız tefsir ve teviller ile Resul-i Ekrem (Sallallahu aleyhi ve Selem)'e yaptığı asılsız isnadlardır. Şiilerin bu konudaki cesaretlerini birkaç örnek çerçevesinde müşahhaslaştırmak gerekirse Rahman süresinde bulunan "مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيانِ" "İki denizi birbirine kavuşmak üzere salıvermiştir" ayet-i kerimesinde ki iki denizden birinin Hz. Ali diğerinin Hz Fatıma olduğunu söylemeleri[vi] , ve Resulullah Aleyhissalatü vesselam'a "Ali Beşerin en hayırlısıdır bunu inkâr eden kâfir olmuştur", "Ali bedenime nisbetle başım menzilesindedir", Takiyyesi olmayanın imanı da yoktur"[vii] şeklinde ki rivayetleri isnad etmeleri zikredilebilir.

Sathî bir bakışla dahi Mezhebin tamamının incelenmesi neticesinde görülecektir ki; Şia mezhebi her açıdan Hz. Ali'nin imametini esas almış, tabir-i diğerle imamet konusu üzerine tesis edilmiş bir siyasi mezhebtir. Ele aldıkları konuların hemen tamamını imamet ile bağdaştırmaya çalışan ve bu

uğurda yapmadığı zorlama te'vil kalmayan, bundan da öte Kur'an'a dahi imamet bahsi ile ilgili ayetler derc edecek kadar yozlaşan bu mezheb, Allah ve Resul'üne nasıl iftira edilebileceğinin ve taassub mefhumunun bir insanı nerelere sürükleyebileceğinin ibretlik bir göstergesidir. Öyle ki Şiiler, Hz. Ali'nin imametini inkâr ile beraber Peygamberin nübüvvetini ikrarın bir faide sağlamayacağını savunmuşlar ve bu konuda bazı rivayetleri Hz. Aliye nisbet etmişlerdir.[viii] Bir de İmamların Enbiya gibi küçük ve büyük her türlü günahlardan masum olduklarını söylemeleri onların müşterek bir kelimesi kabilinden burada zikredilebilir.[ix]

Mezhebi inceleyen kaynaklar, mezhebin kendi içinde de ayrıldığı fırkalar bahsinde farklılık arz etse de biz bu alandaki şöhreti bakımından Şehristânî'nin izlediği yolu takip edeceğiz. O, bu mezhebe ait başlıca beş[x] fırka bulunduğunu zikretmektedir.

1. **Keysâniyye:** Hz Ali (Radıyallahu Anh)'în azadlı kölesi Keysan'a nisbet edilmektedirler. Keysan'ın Muhammed İbnu Hanefiyye'nin talebesi olduğu da söylenmektedir. Bu fırkanın müntesibleri Keysan'ı derecesinden fazla yükselterek bütün ilimleri ihata ettiği gibi bir takım itikadlara sahiptirler. [xi] Keysan'ın asıl adı "Muhtar İbnu Ebi Ubeyd" olup bu zat nübüvvet iddiasında bulunmuştur.[xii] Keysaniye fırkasının da kendi içerisinde "Muhtariyye", "Haşimiyye", "Beyaniyye", " Rizamiyye" gibi fırkalar varsa da mezhebin görüşlerinin bu gün mevcudiyeti olmadığı için üzerinde durulmasında bir faide yoktur.
2. **Zeydiyye:** Hz. Ali (Radıyallahu Anh)'ın torunlarından olan "Zeyd bin Ali" ye tabi olanların ismidir. Bu fırka, imameti Fatıma (Radıyallahu anh)'ın evladına hasretmiş, bu soydan gelmeyenin imametinin caiz olmadığını savunmuşlardır. Bu şartları haiz iki kişinin beraberce imam olabileceklerine cevaz vermişler ve bu durumda her ikisine de itaatın vacib olduğunu söylemişlerdir. Zeyd İbnu Ali, kendisine aid böyle bir mezheb olunca Usul ve Furu'a dair bir takım ilimleri tedarik etmek için ilim taleb etmek istemiş ve usul ilmini Mutezilenin reislerinden Vasıl İbnu Ata 'dan okumuştur. Fakat Vasıl İbn Ata, Zeyd'in ceddi olan Hz. Ali (Radıyallahu Anh)ile Ashabı Cemel ve Ehl-i Şam arasında cari olan savaşlarda tamamen haklı olmadığına ve her iki fırkanın her hangi bir belirginlik olmaksızın hata üzerine olduğuna inanması sebebiyle onu terk etmiştir. Vasıl İbn Ata nın böyle bir itikada sahib olması ve Zeyd'in de ondan okuması sebebiyle kardeşi "Bakir Muhammed" ile aralarında münazaraları olmuştur. Bazı kaynaklar da Zeydiyye fırkası adı altında "Zeyd ibnü Ali'ye nisbet edilen bu akidenin kendisine ait olmadığını ve kendisinin bir yüce imam olduğunu kaydetmektedir.[xiii]
3. **İmamiyye:** Bunlar açık naslarla beraber Hz Ali (Radıyallahu Anh)'in imam olduğunu savunmaktadırlar. Bunlara göre dinde imam tayin etmekten daha mühim bir iş yoktur. İmamet, Efendimiz Aleyhissalatü vesselam'ın açık beyanıyla Hz.Ali'ye tahsis edilmiş ondan sonra sırasıyla oğlu Hasan(Radıyallahu Anh), Hüseyin (Radıyallahu Anh), Ali Zeynel Abidin, Muhammed Bakır, ondanda Cafer-i Sadık'a kalmıştır demektedirler. Cafer-i Sadıktan sonra İmamiyye fırkası ikiye ayrılmaktadır ki bunlar İmametin Cafer-i Sadıktan sonra İsmail'e naklolunduğunu iddia eden "İsmailiyye" fırkasıyla, Hilafet hakkının Cafer-i Sadık hazretlerinin oğlu Musa el-Kâzım'a aid olduğunu savunan "İsnaaşeriyye" fırkalarıdır. İsnaaşeriyye'

ye göre imamet ahir zamanda gaib imamın gelmesi ile son bulacaktır.

4. **Ğaliyye:** Bunlar imamları halifelik hududundan çıkarıp ilahlık seviyesine çıkaranlardır. Bazen halifeyi ilah'a benzetmişler, bazen de ilah'ı mahlûkata benzetmişlerdir. Bunların şübhe ve batılları dört akide başlığı altında toplanmaktadır ki bunlar "Teşbih", "Beda", "Ric'at", "Tenasuh"dur. Bu fırkanın her bölgede yaşayan insanlar tarafınca bir ismi bulunmaktadır.[xiv] Ğaliyye'nin, ayrıldığı on sekiz fırka arasında birinci ve en meşhur fırkası Abdullah İbn Sebe'ye mensub olan "Sebeiyye" fırkasıdır. Abdullah İbn Sebe', halkı Hz. Osman zamanında halifeye itaattan çıkmaya davet ve teşvik etmiş Yahudi asıllı birisi idi. Bir gün Hz. Ali'ye hitaben (hâşâ) " Sen hak olan ilahsın!" dedi.[xv] Hz. Musa'nın vasiyeti olan Yuşa' (Aleyhisselam) hakkında da aynı şeyi söylemişti. İmamet meselesini ilk önce gündeme getiren budur. Şia'nın Ğaliyye fırkası bu heriften çıkmıştır. Bunlar Hz. Ali'nin vefat etmediğini, İbnü Mülcem'in onu şehit etmediğini savunup İbnü Mülcem'in öldürdüğü kişinin Hz. Ali suretinde bir şeytan olduğunu savunmaktadırlar. Bunlara göre Hz. Ali el'an bulutlardadır, gök gürültüsü onun avazı, şimşek ise kamçısıdır. Bu mezhebin tabileri gök gürlediğinde "Aleykesselam ya Emire'l Mü'minîn" / Ey Mü'minlerin halifesi! Selam senin üzerine olsun" derlermiş. [xvi]
5. **İsmailiyye:** Geride de işlediğimiz üzere Cafer-i Sadıktan sonra büyük oğlu İsmail İbn Ca'fer'e hilafetin verildiğini savunanlar bu görüşleriyle hilafetin Musa el- Kâzım'a verildiğini savunanlardan ayrılıp "İsmailiyye" diye adlandırılmışlardır. İnandıkları bazı itikadlar cihetiyle farklı isimlerle de anılmışlardır. Mesela; Kur'an nasslarının zahir ve batını vardır, maksud olan Batınî manalardır" şeklindeki inançları sebebiyle "Batınıyye", Haram olan şeyleri helal kabul ettikleri için "Haramiyye" adını almaları gibi…

Buraya kadar olan bölümde Şia mezhebinin ayrıldığı fırkalar ve bu fırkaların kendine has görüş ve itikadlarını muhtasar da olsa aktarmaya çalıştık. Bundan sonra ise mezhebin genel anlamda taşıdığı bir takım inanç esasları üzerinde duracağız.

SONRAKİ BÖLÜMDE "İMÂMET MES'ELESİ"

---

[i] Külliyat-u Ebi'l Beka, Faslu'ş Şin, Mekayisu'l Lüğa ş-y-a maddesi

[ii] El Kamusu'l Muhit, el Mu'cemu'l Vasit Babu'r "Ra"

[iii] Külliyat-u Ebi'l Beka, a.y.

[iv] Sırrı Giridi, Ârâu'l Milel S.107

[v] Külliyat-u Ebi'l Beka, Faslu'r "Ra"

[vi] Bkz. Keşşafu Istılahati'l Funun, 1/35

[vii] Bkz. Abdurrahman Said Dımeşkiyye, Ehadîs Yahteccü biha'ş –şia 1/315,

[viii] Bkz. İhsan İlahi Zahir, Eş- Şîa ve'l Kur'an" S.55

[ix] Eş- Şehristani, el- Milel ve'n Nihal S. 118

[x] Diğer bazı kaynaklar Şia' nın "Zeydiyye", "İmamiyye", "Keysaniyye" olmak üzere üç ana fırkadan teşekkül ettiğini zikreder. –Bkz. Et-Tasbîr fi'ddin, Ebu Muzaffer el- İsferaini S.27

[xi] Eş- Şehristani, a.g.e, a.y.

[xii] Et- Tefsir ve'l Müfessirun, Hüseyin ez- Zehebi C.2 (Mevkifu'ş Şia)

[xiii] Bkz. Sırrı Giridi, a.g.e. S.151

[xiv] Eş- Şehristani, a.g.e, S.139

[xv] Allah teala'nın şahıslara hulul etmesi gibi bir takım batıl inançlardan kaynaklanan şahısları ilah mesabesinde değerlendirme hastalığına aynı mezhebten bir diğer misal için bak. Abdulkahir el- Bağdadi, el- Fark beynel Fırak (4.Bab, Sekizinci fasıl)

[xvi] Bkz. Sırrı Giridi, a.g.e. S.108